

Broedvogels van het centrale deel van de Loonse en Drunense Duinen in 2013

Vincent de Boer

Sovon-rapport 2013/32

Broedvogels van het centrale deel van de Loonse en Drunense Duinen in 2013

Vincent de Boer

Sovon-rapport 2013/32
Dit rapport is samengesteld
in opdracht van
Natuurmonumenten

Colofon

© Sovon 2013

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Natuurmonumenten

Illustratie omslag: V. de Boer, Ran Schols (Boomleeuwerik) en Koos Dansen (Gekraagde Roodstaart)

Wijze van citeren: de Boer V. 2013. Broedvogels van het centrale deel van de Loonse en Drunense Duinen in 2013. Sovon-rapport 2013/32. Sovon, Nijmegen.

Inhoud

Samenvatting	4
1. Inleiding	5
2. Gebiedsbeschrijving	7
3. Werkwijze	11
3.1. Doelstelling en inventarisatiemethode	11
3.2. Veldwerk	11
3.3. Interpretatie en verwerking van gegevens	11
3.4. Weersomstandigheden	11
4. Resultaten	13
4.1. Soorten en aantallen	13
4.2. Resultaten meetnet-proefvlak 2997	13
4.3. Soortbesprekingen	13
4.4. Overige waarnemingen	15
5. Evaluatie	17
6. Conclusies en aanbevelingen	19
Literatuur	21
Bijlagen	
Bijlage 1. Soortkaarten inventarisatie 2013	
Bijlage 2. Dichtheden per 100 ha inventarisatie 2013	

Samenvatting

In 2013 is op verzoek van Vereniging Natuurmonumenten het centrale deel van de Loonse en Drunense Duinen geïnventariseerd op het voorkomen van karakteristieke broedvogels. Deze kartering is een herhaling van de “nulmeting” uitgevoerd in 2009 (Sierdsema 2010). Dit onderzoek is uitgevoerd in als onderdeel van het LIFE project Sand Dynamics in Inland dunes. De oppervlakte van het inventarisatiegebied bedraagt resp. 432 (karakteristieke soorten) en 790 hectare (Nachtzwaluw).

Het Nationaal Park De Loonse en Drunense Duinen ligt in de Provincie Noord-Brabant, ten zuidwesten van 's Hertogenbosch en ten noorden van Tilburg. Het gebied is één van de meest uitgestrekte stuifzandgebieden in West-Europa en qua oppervlakte uitzonderlijk in Nederland.

In totaal werden in het onderzochte gebied 478 territoria van 33 verschillende soorten vastgesteld als broedvogel. Van deze soorten was de Boompieper met 131 territoria verreweg de algemeenste soort, op gepaste afstand gevolgd door Gekraagde Roodstaart (67) en Boomleeuwerik (60). In totaal werden negen Rode Lijst-soorten (Van Beusekom *et al.* 2005) vastgesteld, te weten: Koekoek, Ransuil, Nachtzwaluw, Groene Specht, Veldleeuwerik, Graspieper, Wielewaal, Grauwe Vliegenvanger en Kneu.

De in 2009-2013 uitgevoerde werkzaamheden ten behoeve van stuifzandherstel op de Loonse en Drunense Duinen lijken een positief effect te hebben op de aanwezige broedvogels. De meeste broedvogels zijn ten opzicht van 2009 toegenomen of stabiel. Vooral soorten van kapvlaktes (Boomleeuwerik, Boompieper) en heide met verspreide opslag (Nachtzwaluw, Roodborsttapuit) nemen in aantal toe. Dit laatste blijkt onder andere ook uit de vestiging van Grasmus en de toename van de Kneu. Deze soorten laten landelijk ook allemaal een positieve trend zien in heidegebieden.

Minder goede berichten zijn er voor soorten van open boomloze landschappen, zoals de Veldleeuwerik en Graspieper. Beide soorten namen (verder) af ten opzichte van 2009. Voor de Veldleeuwerik geldt dat de landelijke trend sterk afnemend is en de recente werkzaamheden voor deze soort mogelijk geen positief effect meer zullen resulteren. De Graspieper is opvallend schaars te noemen in het onderzochte gebied, op heideterreinen op bijvoorbeeld de Veluwe is dit vaak een typisch soort van (vergraste) struikheide. De open gebiedsdelen ontstaan door de recente beheermaatregelen zijn voor de Graspieper op dit moment nog te kaal. Mogelijk dat in de nabije toekomst nog een vestiging van deze soort op dergelijke plaatsen te verwachten is. De landelijke trend in heidegebieden is vooralsnog positief.

1. Inleiding

In 2013 is op verzoek van Vereniging Natuurmonumenten ('NM') het centrale deel van de Loonse en Drunense Duinen geïnventariseerd op het voorkomen van karakteristieke broedvogels. Deze kartering is een herhaling van de "nulmeting" uitgevoerd in 2009 (Sierdsema 2010). Dit onderzoek is uitgevoerd in als onderdeel van het LIFE project Sand Dynamics in Inland dunes. De oppervlakte van het inventarisatiegebied bedraagt resp. 432 (karakteristieke soorten) en 790 hectare (Nachtzwaluw).

Door Natuurmonumenten werden belangrijke bijdragen geleverd aan de totstandkoming van deze broedvogelinventarisatie. Lex Querelle leverde informatie over het beheer in het gebied en voorzag een eerdere versie van deze rapportage van commentaar. Een woord van dank gaat uit naar alle vrijwilligers die meehielpen met de simultane kartering van Nachtzwaluwen, net als in 2009 was de opkomst groot.

Petra Verburg was verantwoordelijk voor de begeleiding vanuit het Sovon-kantoor.

Sovon-collega's Dries Oomen en Peter Eekelder worden eveneens bedankt voor hun bijdragen aan de totstandkoming van dit rapport.

In dit rapport worden de soorten gepresenteerd volgens de nieuwe systematiek van de Commissie Soorten Nederlandse Avifauna (CSNA) die per 1 januari 2013 in gebruik is genomen door Sovon. Voor de volgorde van deze lijst zie www.dutchavifauna.nl/list.

2. Gebiedsbeschrijving

Het Nationaal Park De Loonse en Drunense Duinen ligt in de Provincie Noord-Brabant, ten zuidwesten van 's Hertogenbosch en ten noorden van Tilburg. Het gebied is één van de meest uitgestrekte stuifzandgebieden in West-Europa en qua oppervlakte uitzonderlijk in Nederland.

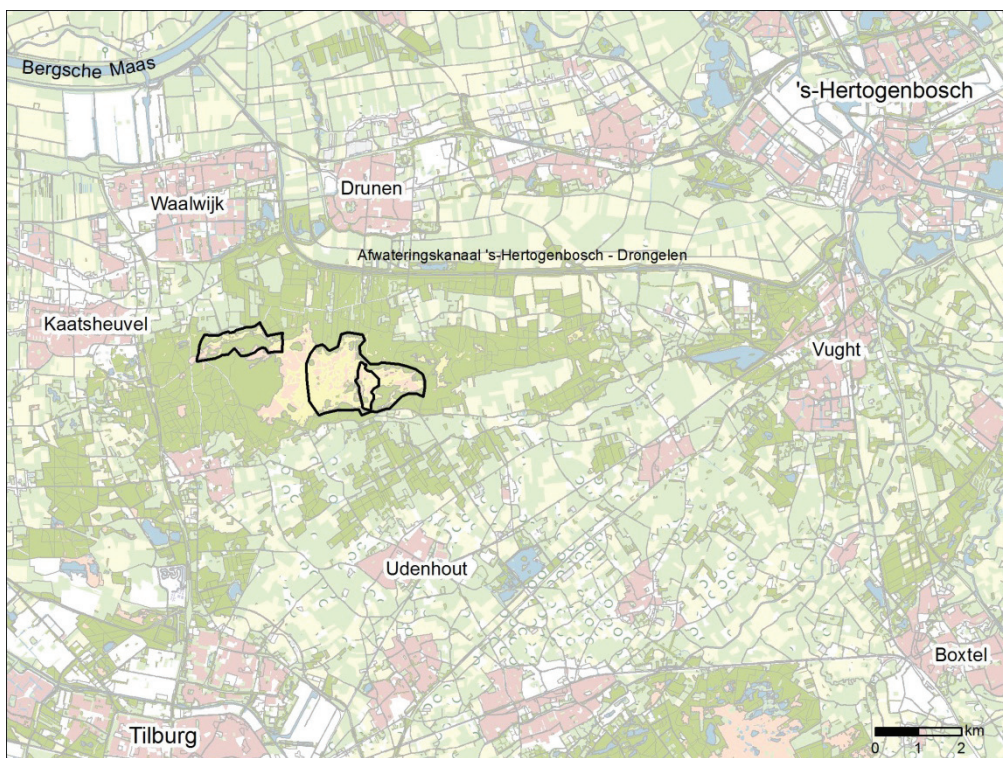
De oppervlakte van het inventarisatiegebied bedraagt resp. 432 (karakteristieke soorten) en 790 hectare (Nachtzwaluw). De 432 hectare onderzocht op karakteristieke soorten is inclusief het BMP-proefvlak van de Provincie Noord-Brabant (37 ha). Het onderzoeksgebied is te typeren als droog en bestaat uit een mozaïek van open en gesloten stuifzand, mosvlaktes, droge heide, grassige stukken, kapvlaktes, eikenstrubbenbos en dennenbos. Door de talrijke stuifduinen is het gebied rijk aan reliëf, het hoogste duin meet 19,5 meter +NAP. Langs vrijwel alle buitengrenzen van het onderzoeksgebied is een strook dennenbos aanwezig. Open

water was in 2013 niet aanwezig in het gebied. In de figuren 2.3. t/m 2.14. zijn ter illustratie verschillende landschappen weergegeven.

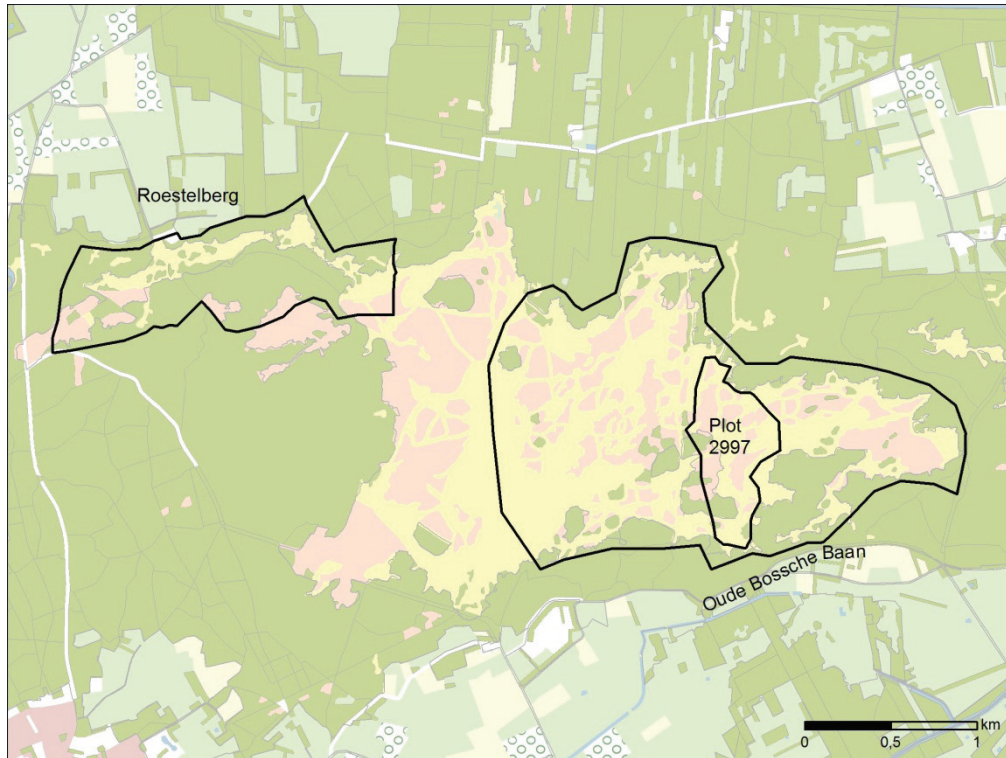
In het kader van het LIFE+Nature-project Stuifzandherstel (Sand Dynamic in Inland Dunes) zijn in de periode 2009-2013 op meerdere plaatsen op de Loonse en Drunense Duinen werkzaamheden ten behoeve van stuifzandherstel uitgevoerd.

In het onderzochte gebied is dit op vooral op de Roestelberg grootschalig gebeurd (ruim 110 hectare). Elders zijn de ingrepen kleiner van formaat geweest of moeten nog worden uitgevoerd. Meer informatie over deze werkzaamheden is te vinden op de website van Natuurmonumenten: www.natuurmonumenten.nl/stuifzandherstel.

Ten opzichte van de nulmeting in 2009 zijn de veranderingen op de Roestelberg het grootst, hier is bos gekapt en is een flinke kapvlakte ontstaan.

Figuur 2.1. Ligging geïnventariseerde terrein.

Figuur 2.2. Toponiemen.

Figuur 2.3. Levend zand, 26 maart 2013

Figuur 2.4. Levend zand, 26 maart 2013

Figuur 2.5. Open terrein, 26 maart 2013

Figuur 2.6. Structuur middendeel 16 mei 2013

Figuur 2.7. Structuur middendeel 16 mei 2013

Figuur 2.8. Structuur middendeel 16 mei 2013

Figuur 2.9. Eikenstrubben op stuifduin 16 mei 2013

Figuur 2.10. Kapvlakte zuidoosthoek 6 juni 2013

Figuur 2.11. Structuur zuidrand 16 mei 2013

Figuur 2.12. Schaapskudde Roestelberg 14 juni 2013

Figuur 2.13. Kapvlakte Roestelberg 14 juni 2013

Figuur 2.14. Kapvlakte Roestelberg 14 juni 2013

3. Werkwijze

3.1. Doelstelling en inventarisatiemethode

Bij het verzamelen van broedvogelgegevens in de Loonse en Drunense Duinen zijn de volgende aspecten van belang:

- verspreiding en aantal territoria van karakteristieke broedvogelsoorten
- aantalsontwikkeling van deze broedvogelsoorten
- relatie tussen het beheer en deze broedvogels

Bij het uitvoeren van het broedvogelonderzoek werd gebruik gemaakt van de Basiskarteringsmethode, gebaseerd op de door Sovon ontwikkelde Broedvogel Monitoring Project-methode (van Dijk & Boele 2011). Hierbij werd een selectie van de aanwezige broedvogelsoorten gekarteerd (de zogenaamde BMP-B-lijst). De verspreiding en het getalsmatige voorkomen van deze soorten zijn in kaart gebracht, waarbij duidelijk werd welke biotooptypen door deze soorten worden bezet en wat de huidige avifaunistische waarde van de deelgebieden is. In tabel 1 staan 16 soorten die in 2013 niet zijn geïnventariseerd, maar wel in het onderzoeksgebied voorkwamen.

3.2. Veldwerk

De Loonse en Drunense Duinen werden viermaal in de vroege ochtend en overdag bezocht. Daarnaast werden er twee volledige avond/nachtrondes gebracht. Het veldonderzoek vond plaats tussen 22 maart en 30 juni 2013. In mei en juni is extra vroeg gestart om Nachtzwaluwen in kaart te brengen. Het weer tijdens alle ronden was goed tot zeer goed, niet te zonnig en meest droog. Zelfs op de koude en winderige dagen eind maart kon bijvoorbeeld Boomleeuwerik goed gekarteerd worden. In totaal werden 3.345 minuten, oftewel 56 uur, aan veldwerk besteed. De onderzoeksintensiteit was 7,7

Tabel 1. Niet gekarteerde soorten in 2013

Houtduif	Fitis
Gaai	Tuinfluitier
Goudhaan	Zwartkop
Pimpelmees	Winterkoning
Koolmees	Merel
Kuifmees	Zanglijster
Zwarte Mees	Roodborst
Tjiftjaf	Vink

min/ha. In tabel 2 worden de data en tijden van de veldbezoeken weergegeven.

De meeste veldbezoeken begonnen rond zonsopgang en duurden tot het begin van de middag. De af te leggen route werd aangepast aan de terreingesteldheid, de tijd van de dag en de weersomstandigheden. Tijdens de inventarisaties werd gelet op territorium- en nestindicatief gedrag. Zangwaarnemingen waren het talrijkst en daardoor erg belangrijk. Waarnemingen als alarmeren, het aandragen van voedsel, afleidinggedrag, bedelende jongen en nestvondsten zijn vanzelfsprekend ook gebruikt.

3.3. Interpretatie en verwerking van gegevens

In het veld werden de waarnemingen, voorzien van een adequate broedcode, ingetekend op veldkaarten of ingevoerd via een tablet-pc. Later zijn deze ingevoerd in het autoclusterprogramma van Sovon en geïnterpreteerd conform de criteria zoals beschreven in van Dijk & Boele (2011). Voordelen van dit programma zijn dat alle veldwaarnemingen digitaal beschikbaar zijn en dat de interpretatie transparant en reproduceerbaar is. De ligging van de territoria kan vervolgens eenvoudig worden weergegeven in een GIS-bestand. De verspreidingskaarten die in Bijlagen 1 zijn opgenomen, zijn gemaakt met behulp van het GIS-programma Arc-GIS.

3.4. Weersomstandigheden

Het weer is van invloed op de activiteit van vogels en daardoor op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind, neerslag en lage temperaturen zijn belemmerende factoren. Veel territoriale activiteit

Tabel 2. Data en tijden van veldbezoeken aan het onderzoeksgebied. *simultaantelling Nachtzwaluw

Datum	Tijd	Datum	Tijd
22-3	10.15 -14.00	5-6	3.50 - 5.00
26-3	6.15 -13.30	6-6	3.35 -10.00
19-4	6.30 -12.00	11-6	21.15 -23.30
23-4	5.40 -10.00	14-6	5.35 - 8.15
16-5	4.30 -11.15	30-6*	22.00 -23.50
21-5	4.30 - 7.20		

neemt ook af bij hoge temperaturen. Daarom wordt hier een korte beschrijving van het weer in het broedseizoen van 2013 gegeven aan de hand van de maandoverzichten van het KNMI. In tabel 3 zijn enkele variabelen samengevat.

Het jaar 2013 kende de koudste lente in ruim 40 jaar. Het broedseizoen startte dan ook uitzonderlijk laat. Op 13 maart kwam het op veel plaatsen in ons land nog tot strenge vorst (minimumtemperatuur

tussen -10,0 en -15,0 °C). De lente diende zich eindelijk pas aan rond het midden van april. Op de 14e werd in De Bilt voor het eerst na de winter de grens van 20,0 °C bereikt ('warme dag'). Ook mei was een koele maand. Met gemiddeld over het land 129 mm neerslag tegen 172 mm normaal, was de lente droog. Maart en april waren droge maanden, mei was vrij nat. De maand juni was vrij koel en behoorlijk wisselvallig. (bron: KNMI).

Tabel 3. Enkele weersvariabelen (gemiddelde temperatuur, dagelijks aantal zonuren en duur neerslag) in de periode maart-juli, op basis van gegevens van het KNMI, station De Bilt. Ref staat voor (langjarig gemiddelde 1981-2012).

Maand	Temperatuur		Zonuren		Duur neerslag	
	2013	Ref	2013	Ref	2013	Ref
Maart	2,5	6,2	4,0	4,1	1,7	2,0
April	8,1	9,3	6,1	5,8	1,0	1,4
Mei	11,5	13,2	5,4	6,7	2,3	1,5
Juni	15,3	15,7	5,9	6,5	1,3	1,5
Juli	19,2	17,9	7,8	6,6	0,5	1,4

4. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de in 2013 uitgevoerde broedvogelinventarisatie gepresenteerd. Voor de soortbesprekingen wordt verwezen naar paragraaf 4.3. De territoriumkaarten kunnen worden gevonden in bijlage 1. In bijlage 2 worden de dichtheden per 100 ha weergegeven.

4.1. Soorten en aantallen

In totaal werden in het onderzochte gebied 478 territoria van 33 verschillende soorten vastgesteld als broedvogel (tabel 4). Van deze soorten was de Boompieper met 131 territoria verreweg de algemeenste soort, op gepaste afstand gevolgd door Gekraagde Roodstaart (67) en Boomleeuwerik (60). In totaal werden negen Rode Lijst-soorten (Van Beusekom *et al.* 2005) vastgesteld, te weten: Koekoek, Ransuil, Nachtzwaluw, Groene Specht, Veldleeuwerik, Graspieper, Wielewaal, Grauwe Vliegenvanger en Kneu.

4.2. Resultaten meetnet-proefvlak 2997

Van 2004-2012 is een proefvlak in het centrale deel van de Loonse en Drunense Duinen door de Provincie Noord-Brabant regelmatig geïnventariseerd op broedvogels (BMP-A). In 2013 is dit 37 ha grote proefvlak gekarteerd door Sovon. De begrenzing is weergegeven in figuur 2.2. In tabel 4 zijn de resultaten van het meetnetproefvlak in de periode 2008-2013 vermeld. Er zijn in 2008-2012 geen avondbezoeken gebracht aan het gebied, waardoor Nachtzwaluw als niet geteld is opgevoerd.

4.3. Soortbesprekingen

Hier worden enkele kenmerkende soorten van het gebied kort besproken en waar mogelijk wordt een vergelijking gemaakt met 2009.

Tabel 4. Broedvogels van het centrale deel van de Loonse en Drunense Duinen in 2013.

De Rode lijststatus is opgenomen in de kolom RL. (Kw=Kwetsbaar, Ge=Gevoelig). 0 betekent waargenomen in onderzochte gebied, territoria slechts buiten het onderzochte gebied. *Nachtzwaluw hele Loonse en Drunense Duinen.

Soort	2013	RL	Soort	2013	RL
Buizerd	1		Boomklever	9	
Holenduif	3		Boomkruiper	30	
Koekoek	9		Spreeuw	1	
Bosuil	1		Grote Lijster	3	
Ransuil	0	Kw	Grauwe Vliegenvanger	3	Ge
Nachtzwaluw*	73	Kw	Bonte Vliegenvanger	8	
Groene Specht	1	Kw	Gekraagde Roodstaart	67	
Zwarte Specht	1		Roodborsttapuit	39	
Grote Bonte Specht	31		Witte Kwikstaart	1	
Kleine Bonte Specht	1		Boompieper	131	
Wielewaal	0	Kw	Graspieper	1	Ge
Kauw	0		Groenling	1	
Zwarte Kraai	6		Kneu	10	Ge
Boomleeuwerik	60		Goudvink	3	
Veldleeuwerik	3	Ge	Appelvink	5	
Fluiter	1		Geelgors	1	
Grasmus	4				

Tabel 5. Broedvogels van provincie proefvlak 2997 op de Loonse en Drunense Duinen in 2008-2013. ng= niet geteld.

Soort	2008	2009	2011	2012	2013
Koekoek	1	1	1	1	1
Nachtzwaluw	ng	ng	ng	ng	7
Groene specht	1	2	1	1	0
Zwarte specht	0	0	0	1	0
Grote bonte specht	3	3	2	2	0
Wielewaal	0	0	0	0	1
Zwarte Kraai	5	1	1	2	1
Boomleeuwerik	3	4	6	9	8
Veldleeuwerik	0	1	2	1	1
Boomklever	2	0	0	0	0
Boomkruiper	1	0	0	0	0
Grote Lijster	2	0	0	0	0
Gekraagde roodstaart	6	1	1	9	5
Roodborsttapuit	4	5	5	5	5
Boompieper	11	12	16	15	17
Graspieper	2	3	2	2	2
Groenling	1	0	0	0	0
Kneu	4	1	6	6	4

NACHTZWALUW; 73 territoria

Het aantal Nachtzwaluwen is het totaal voor de hele Loonse en Drunense Duinen (790 hectare). De 73 territoria betekenen een flinke toename ten opzichte van 2009 (43 territoria). Deze toename is reëel gezien de vergelijkbare inventarisatie inspanning in beide jaren. De landelijke trend is al vanaf de eeuwwisseling positief, met variaties in groeisnelheid per regio.

De verspreiding van de soort was iets ruimer, maar vooral de dichtheid nam toe. In 2009 was deze nog 5.4 territoria per 100 ha, in 2013 was deze bijna verdubbeld tot 9.2 territoria per 100 ha. Alleen op de (voor de soort ongeschikte) grote open zandvlakten en in de drukstbelopen gebiedsdelen ontbreekt de soort anno 2013. Het kappen van bos heeft aan de zuidzijde van de Roestelberg lijkt een positief effect te hebben op het voorkomen van Nachtzwaluwen aldaar.

BOOMLEEUWERIK; 60 territoria

De typische jodelde zang van de Boomleeuwerik is een kenmerkend geluid op de Loonse en Drunense Duinen. In 2013 werd de soort verspreid in alle gebiedsdelen gevonden, in het oostelijke en centrale deel namen de aantallen ten opzichte van 2009 licht toe van 39 naar 46 territoria. Verassend was

de toename van nul naar veertien territoria op de Roestelberg. De door het stuifzandherstel ontstane kapvlaktes bleken erg in trek bij de soort.

VELDLEEUWERIK; 3 territoria

De Veldleeuwerik is alleen aangetroffen in de meest open gebiedsdelen. Ten opzichte van 2009 nam de soort af van elf naar drie territoria. Ook buiten het onderzoeksgebied leken de aantallen lager dan in 2009. Deze afname is geheel conform de landelijke trend, de soort neemt nog steeds met enkele procenten per jaar af. Er is tijdens het karteren extra gelet op het daadwerkelijk broeden van de Veldleeuwerik in het onderzoeksgebied. In slechts één van de drie gevallen waren er aanwijzingen dat er ook daadwerkelijk een broedgeval plaatsvond (nestbouw). In de overige territoria bestond de indruk dat dit ongepaarde mannetjes betrof.

GEKRAAGDE ROODSTAART; 67 territoria

De Gekraagde Roodstaart op de Loonse en Drunense Duinen een opvallende bewoner van de dennenbossen langs het stuifzand en de met eiken begroeide duinen in het gebied. De aantallen in 2013 lieten een kleine toename zien ten opzichte van 2009 toen 49 territoria werden vastgesteld. Landelijk zit de soort recent ook weer in de lift.

BOOMPIEPER; 131 territoria

De Boompieper is verreweg de meest algemene broedvogel op de Loonse en Drunense Duinen. Binnen de grenzen van het onderzochte gebied zijn de absolute aantallen Boompiepers vanwege de habitatvoorkeur zelfs hoger dan die van bijvoorbeeld een landelijk zeer algemene broedvogel als de Merel. Ten opzichte van 2009 nam de soort ook nog eens flink toe van 75 naar 131 territoria. Op het oog is de verspreiding nauwelijks veranderd, maar nam vooral de dichtheid per 100 hectare toe van 19 naar ruim 33 territoria per 100 hectare. Deze toename sluit aan bij de landelijke trend, deze laat vanaf 2009 een flinke stijging zien.

4.4. Overige waarnemingen

Tijdens het veldwerk zijn naast waarnemingen van niet-broedvogels ook zoogdieren genoteerd (zie bijlage 1). Zijdellings is gelet op het voorkomen van Veldkrekkel (*Gryllus campestris*). Deze krekkelsoort is meestal al actief in de vroege ochtenduren. Waarnemingen van deze laatste soort zijn ingevoerd op de website www.waarneming.nl in het kader van de landelijke sprinkhanenatlas.

Niet-broedvogels:

WESPENDEEF, 6 juni adulte man foeragerend in het centrale deel van het onderzoeksgebied.

TORENVALK, gedurende het veldseizoen waren 2-3 onvolwassen vogels aanwezig in het gebied.

KLAPEKSTER, 22 maart 2 exemplaren oostzijde onderzoeksgebied.

KLAPEKSTER, 26 maart 2/3 exemplaren centrale deel onderzoeksgebied.

BEFLIJSTER, 19 april 10 exemplaren in losse groep aan oostzijde onderzoeksgebied.

(KLEINE) BARMSLIJS, 23 april totaal 9 exemplaren verspreid het onderzoeksgebied.

KRUISBEK, 23 april 18 exemplaren bos oostzijde Roes-telberg

KRUISBEK, juni diverse groepjes in en rond het gebied. Vanaf juni 2013 bleek er landelijk een influx van de soort te zijn.

5. Evaluatie

In 2009 is een Basiskartering (nulmeting) uitgevoerd in hetzelfde gebied als in 2013 (Sierdsema 2010). Aan de hand van deze gegevens is een overzicht gemaakt van de belangrijkste ontwikkelingen in de vogelstand op de Loonse en Drunense Duinen. De kartering van 2013 is met vier ochtendrondes en twee avondrondes volledig te noemen. De bezoeken vonden allen plaats onder goede tot zeer goede weersomstandigheden.

Uit de gegevens in tabel 6 blijkt dat vooral de soorten van kapvlaktes (Boomleeuwerik, Boompieper) en heide met verspreide opslag (Nachtzwaluw, Roodborsttapuit) in aantal toenemen. Dit laatste blijkt onder andere ook uit de vestiging van Grasmus en de toename van de Kneu. Deze soorten laten landelijk ook allemaal een positieve trend zien in heidegebieden. Vermeldenswaard is de vestiging van maar liefst 14 Boomleeuweriken op de Roestelberg, de kapwerkzaamheden hebben hier een duidelijk positief effect op deze soort.

Minder goede berichten zijn er voor soorten van open boomloze landschappen, zoals de Veldleeuwerik en Graspieper. Beide soorten namen (verder) af ten opzichte van 2009. Voor de Veldleeuwerik geldt dat de landelijke trend sterk afnemend is en de recente werkzaamheden voor deze soort mogelijk geen positief effect meer zullen resulteren. De Graspieper is opvallend schaars te noemen in het onderzochte gebied, op heideterreinen op bijvoorbeeld de Veluwe is dit vaak een typisch soort van (vergraste) struikheide. De open gebiedsdelen ontstaan door de recente beheermaatregelen zijn voor de Graspieper op dit moment nog te kaal. Mogelijk dat in de nabije toekomst nog een vestiging van deze soort op dergelijke plaatsen te verwachten is. De landelijke trend in heidegebieden is vooralsnog positief.

Tabel 6. Vergelijking tussen de broedvogelkarteringen van 2009 en 2013. *Nachtzwaluw hele Loonse en Drunense Duinen.

Soort	2013	2009	Soort	2013	2009
Havik	0	1	Grasmus	4	0
Buizerd	1	1	Boomklever	9	11
Torenvalk	0	1	Boomkruiper	30	29
Holenduif	3	3	Spreeuw	1	ng
Koekoek	9	1	Grote Lijster	3	5
Bosuil	1	0	Grauwe Vliegenvanger	3	3
Ransuil	0	0	Bonte Vliegenvanger	8	0
Nachtzwaluw*	73	43	Gekraagde Roodstaart	67	46
Groene Specht	1	5	Roodborsttapuit	39	22
Zwarte Specht	1	2	Witte Kwikstaart	1	0
Grote Bonte Specht	31	28	Boompieper	131	75
Kleine Bonte Specht	1	3	Graspieper	1	2
Wielewaal	0	0	Groenling	1	1
Kauw	0	ng	Putter	0	1
Zwarte Kraai	6	ng	Kneu	10	2
Matkop	0	2	Kruisbek	0	1
Boomleeuwerik	60	39	Goudvink	3	0
Veldleeuwerik	3	11	Appelvink	5	0
Fluiter	1	0	Geelgors	1	0

6. Conclusies en aanbevelingen

De in 2009-2013 uitgevoerde werkzaamheden ten behoeve van stuifzandherstel op de Loonse en Drunense Duinen lijken een positief effect te hebben op de aanwezige broedvogels. De meeste broedvogels zijn ten opzicht van 2009 toegenomen of stabiel. Opmerkelijk is de toename van, toch al talrijke broedvogels, als Nachtzwaluw, Boomleeuwerik en Boompieper.

De enige soorten die een (forse) afname laten zien zijn de landelijk sterk in aantal teruglopende Veldleeuwerik en de Graspieper. Voor de laatste soort is het gissen naar de redenen van de achteruitgang.

Om een vinger aan de pols te houden of de uitgevoerde maatregelen ook voor de broedvogels het gewenste effect hebben dient het aanbeveling om een dergelijke kartering binnen vijf jaar te herhalen. Ook zou het mogelijk zijn om jaarlijks één of meerdere kleine proefvlakken (20-40 ha) op een selectie van relevante soorten te karteren. In principe gebeurt dit met onregelmatige tussenpozen al in het meetnetproefvlak van de Provincie Noord-Brabant.

Literatuur

VAN BEUSEKOM R., HUIGEN P., HUSTINGS F., DE PATER K. & THISSEN J. (RED.) 2005. Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels. Tirion Uitgevers B.V., Baarn.

VAN DIJK A.J. & BOELE A. 2011. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

SIERDSEMA H. 2010. Broedvogels van het centrale deel van de Loonse en Drunense Duinen in 2009. SOVON-inventarisatierapport 2010/50. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Bijlagen

Bijlage 1. Soortkaarten inventarisatie 2013

Bijlage 2. Dichtheden per 100 ha inventarisatie 2013

Uit deze PDF zijn de stippenkaarten verwijderd. Voor aanvullende gegevens kunt u contact opnemen met Petra Verburg (petra.verburg@sovon.nl)

Bijlage 2. Dichtheden per 100 ha inventarisatie 2013

Soort	2013	n/100 ha
Buizerd	1	0.3
Holenduif	3	0.8
Koekoek	9	2.3
Bosuil	1	0.3
Ransuil	0	0.0
Nachtzwaluw	73	9.2
Groene Specht	1	0.3
Zwarte Specht	1	0.3
Grote Bonte Specht	31	7.8
Kleine Bonte Specht	1	0.3
Wielewaal	0	0.0
Kauw	0	0.0
Zwarte Kraai	6	1.5
Boomleeuwerik	60	15.2
Veldleeuwerik	3	0.8
Fluiter	1	0.3
Grasmus	4	1.0
Boomklever	9	2.3
Boomkruiper	30	7.6
Spreeuw	1	0.3
Grote Lijster	3	0.8
Grauwe Vliegenvanger	3	0.8
Bonte Vliegenvanger	8	2.0
Gekraagde Roodstaart	67	17.0
Roodborsttapuit	39	9.9
Witte Kwikstaart	1	0.3
Boompieper	131	33.2
Graspieper	1	0.3
Groenling	1	0.3
Kneu	10	2.5
Goudvink	3	0.8
Appelvink	5	1.3
Geelgors	1	0.3

In 2013 is op verzoek van Vereniging Natuurmonumenten het centrale deel van de Loonse en Drunense Duinen geïnventariseerd op het voorkomen van karakteristieke broedvogels. Deze kartering is een herhaling van de "nulmeting" uitgevoerd in 2009. Dit onderzoek is uitgevoerd in als onderdeel van het LIFE project Sand Dynamics in Inland dunes. De oppervlakte van het inventarisatiegebied bedraagt resp. 432 (karakteristieke soorten) en 790 hectare (Nachtzwaluw).

In totaal werden in het onderzochte gebied 478 territoria van 33 verschillende soorten vastgesteld als broedvogel. Van deze soorten was de Boompieper met 131 territoria verreweg de algemeenste soort, op gepaste afstand gevolgd door Gekraagde Roodstaart (67) en Boomleeuwerik (60). In totaal werden negen Rode Lijst-soorten vastgesteld, te weten: Koekoek, Ransuil, Nachtzwaluw, Groene Specht, Veldleeuwerik, Graspieper, Wielewaal, Grauwe Vliegenvanger en Kneu.

De in 2009-2013 uitgevoerde werkzaamheden ten behoeve van stuifzandherstel op de Loonse en Drunense Duinen lijken een positief effect te hebben op de aanwezige broedvogels. De meeste broedvogels zijn ten opzicht van 2009 toegenomen of stabiel. Vooral soorten van kapvlaktes (Boomleeuwerik, Boompieper) en heide met verspreide opslag (Nachtzwaluw, Roodborsttapuit) nemen in aantal toe. Dit laatste blijkt onder andere ook uit de vestiging van Gasmus en de toename van de Kneu.

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

